

паэты планеты

Мікола Зэраў

Выбраная паэзія

*Пераклад з украінскай
Алега Мінкіна*

Мінск
Выдавец Зміцер Колас
2019

УДК 821.161.2-1
ББК 84(4Укр)-5
З-97

Серыя заснаваная ў 2016 годзе.

Рэдкалегія серыі:

Л. Баршчэўскі, Зм. Колас, В. Сёмуха,
А. Хадановіч, Г. Янкута

Пераклад зроблены паводле выдання:

Микола Зеров. *Твори в двух томах. Т. 1.* Київ: Дніпро 1990.

На вокладцы:

*НЕВЯДОМЫ АЎТАР,
Фотапартрэт Міколы Зэрава, 1930-я гг.*

ISBN 978-985-23-0029-2

©Мінкін А. Г., пераклад на беларускую мову, 2019.
©Дызайн серыі. Русецкі М. І., 2016.
©Афармленне. Выдавец Зміцер Колас, 2019.

Выбраныя санеты

*Pro domo*¹

Якая ж горкая, о Божа, гэта чаша,
І дзікі густ, і старасвецкі лак,
І рыфмары без крыл, якімі так
Паэзія праславілася наша.

Што ні мастак – то флегма і нясмак,
Што ні паэт – то слёз і ўздыхаў каша...
О не! Пегасу неабходна паша,
Каб не захрас у твані небарак.

Пластычнасць, яснасць формы, контур строгі
І логікі жалезнай каляя –
Вось дзе, паэзія, твае дарогі.

Леконт дэ Ліль, Жазэ Эрэдыя,
Парнаскіх зор нязгасныя сузор'і, –
Яны адны вядуць на верхагор'і!

23/IV 1921

---

¹ У абарону дому (*лац.*).

Дантэ
(Данте)

Дзівоснай сагаю, без ветразя й вясла,
Мы праплывалі ўдвух, я й чараўнік Вергілій,
Ён быў, як з бронзы – а на небасхіле
Рака лілямі бялела і цвіла.

Без ліку жальбы там пляліся і хула,
Світала ў пустцы, хвалі ў човен білі;
З нябесным пасланцом мы ціха гаманілі,
А спераду да нас ліляў бель плыла.

Я чуў: «Лілеі, што нас гэткім пояць чарам,
Далёка ад зямлі, ад *valle lacrimarum*¹,
Ўзраслі тут засевам патужнае рукі;

Далёкія ад бед і ад зямное сваркі,
Гайдаюцца і сняць спрадвеку дваінікі
Санетаў ненароджаных Петраркі».

22/IV 1921

---

¹ Даліна слёз (*лац.*).

Князь Ігар

(Князь Ігор)

Князь Ігар вочы да зеніту ўзвёў
І бачыць: сонца пад надхмар'ем цьмяным;
І Русь за небакраем дзесь барвяным,
І чорны Дзіў стагнаннем сцюдзіць кроў.

Ды не зважае князь на вешчы зоў:
«Нум, русічы, дні слынныя спамянем,
Пакажам шлях кашчэям прэпаганым
Да Лукамор'я голых берагоў!»

А любя Дону шоламам зачэрпці!..
Адважны князю, ты не знаеш смерці,
Наўкола гуслі зазвіняць – цябе
Ад забыцця ўратуюць і палону.

Стаў у страмёнах, сочыць. Конь грабе
І ловіць ноздрамі вільготны водар Дону.

12/IX 1921

Тэзей
(Тесеі)

Perjure et perfide Theseut¹

Перад загадам бога беспарадны,
За дзіду й панцыр дзякуючы лёс,
Энэеў сын ахвяру ім прынёс –
Сваё каханне й сэрца Арыядны.

Яго павёў геройства кліч прынадны,
Бярло, і меч, і колаў лёт наўпрост,
Пад чорным ветразем ён кроў усю павёз
І ўсю душу сваю на подзвіг ратны.

А й да канца спавітых горам дзён
Не мог забыцца на празрысты сон
Эгейскіх вод і залатога Крыта.

І перад смерцю, як нямы дакор,
Усё глядзеў ён на сем белых зор –
Залататканы пояс Афрадыты.

2/XI 1921

---

¹ Падступны й здрадлівы Тэзею (*лац.*).

Оглаўскі сад

(Чупрынчын сад в Оглаві)

*Тым часом маємо Лису гору
замість Парнасу.*

Старыя вербы над нізкім парканам.
І саламяны ў сліўняку курэнь;
Углыб сто крокаў, сто – ушырачэнь
Прыгоствы, ведамыя ўсім мяшчанам.

Дык вось дзе ўзрос магутным ураганам
Кумір хацянскіх буйных пакалень!
Яшчэ дасюль лунае грозны цень,
Услаўлены сапелкай і тымпанам.

О, муза вёскі, шчыры твой матыў
«Сон-травы» й «Огнецвіт» тут узрасціў –
Прасцяцкіх душаў позною акрасу;

Сягоння іншы час. Выходзь з нары,
Шукай шляхоў – ад Лысае гары
Да верхавін і спічакоў Парнасу.

14/XII 1921

Класікі
(Класікі)

Вы ўжо даўно ступілі за парог
Жыцця зямнога, лірнікі-паўбогі,
І голас ваш, рапсодыі й эклогі
Звіняць у ймгле Аідавых дарог.

І чорны сум, бязмоўны жаль налёг
На бераг наш, на ўбогія разлогі –
Няўжо вы век не знойдзеце спрамогі
Наведаць наш паўночны снег і мох?

І ваша слова, густ, і лад, і строі
Для нас – памкненне толькі й марнасць мроі
Ды гостры боль у часе горкіх хвіль.

Адно яшчэ, што цешыць дух паэта,
Што адраджае ваш высокі стыль, –
Празрыста-звонкая закончанасць санета.

15/XII 1921

Турчыноўскі¹
(Турчиновський)

Рухавы, кемны й на прыгоды ласы,
Ў юнацтве ўжо ён кінуў бацькаў двор
І ў свет паплыў, у зваблівы прастор,
Забывшы бурсу й сцішаныя класы.

Блукаў і весяліў сутаны й расы,
Спяваючы на розны калянкор,
А неяк, як лятучы метэор,
З царкоўных хораў вымкнуў праз балясы.

Ды вось, пасля блуканняў доўгіх, глянь,
Прыбіўся ў родную ён зноўку Беразань,
Каб адшукаць тут саладоць спакою.

Эпічны піварэз, герой-вагант,
Паўсюль ён сеяў шчодраю рукою
Калядку, дыялог, студэнцкі кант.

22/І 1922

---

¹ Ілья Турчыноўскі (1695 – каля 1746) – украінска-беларускі пісьменнік, аўтар дакументальнай аповесці «Жыццё і пакуты».

Хірон

(Хірон)

Высока грэбень свой узносіць Эта
Над дываном смарагдавых далін;
Кентаўр стварае й смутак чарацін,
І тонкі гук выказваюць паэта.

І спеў яго – пляск ціхаводнай Леты...
Яго пабожна п'юць Арфей і Лін,
І горкі гора людскага палын
Ўраз ператвораны на мёд Гімэта.

Даўно забыўшы родны свой табун,
Прывык да лекаў ён і лірных струн,
Да слоў людскіх і Фебавага лаўра.

Настроены на мусікійскі тон,
Ён перамог звярыны юр Кентаўра,
Сябар смяротных і багоў, Хірон.

25/II 1922

Александрыя

(Александрія)

Когда мне говорят: Александрія...

М. Кузмін

Згасае дзень, і мора цемрай крые,
Пасатны вецер ветразь нам ірве,
І чорны карабель імчыць – плыве
Да звабных майгачоў Александрыі.

Ён мроіць вуліцы й муры старыя,
Дрыжыць і дыхае, нібы жыве,
О, сэрца свету, нас твой спеў заве,
Наш Геліконе, наша Піэрыя!

Мы скрозь былі, нас вабіў спеў сірэн,
Сармацкі стэп, і мармуры Атэн,
І Сіпфа выступ камяністы на Леўкадзе;

Але нішто не хвалявала так,
Як Фарас твой, твой белы Гептастадзі
І ценом чорным ўзнесены маяк.

12/III 1922

Гільгамеш

(Гільгамеш)

Быў Утнапішцім, даўні продак мой,
Загублены ў далёкім акіяне,
Я – Гільгамеш, я свой на полі «брані»,
Я – цар Урука, кат і людабой.

Я сябра меў. На шчасце й супакой
Мае ён дзікія направиў парыванні.
І вось памёр мой добры Эабані,
І клятых дум мяне бянтэжыць рой.

Дай раду мне, мой продак старабытны,
Як век людскі працягваць мне нясытны,
Як таямніцу разгадаць быцця?

А дзед сівы, нібы якую ласку,
Скрыпіць яму, як свет старую, казку:
Рай ды патоп, ды дзерава жыцця.

7/V 1922

Скарпіён

(Скорпіон)

Цудоўныя дні й ночы на сяле,
Ўрадлівае зямлі Валынскай лоны,
І дух палёў, і гоман ад балкона,
І крэкат жаб на ветрака крыле!..

А ў плёсе ціхім, як на сінім шкле,
Пазначыліся клюшні Скарпіёна,
І Антарэс жарынкаю чырвонай
Ужо свяціўся ў далягляднай мгле.

Я выехаў і вокам астралога
У зор дапытваўся, што за дарога
У прышлыя мяне справадзіць дні...

Гас Скорпій у сваім святле нямілым,
А сябар мой, Стралец, над небасхілам
Узносіў срэбны лук і ветлыя агні.

7/VI 1922

Саламея
(Саломея)

П. Філіповічу

Там левантыйскі месяц дзее чары
І цёплую штурхае ў сэрцы кроў,
Квітнела дзікім цветам там любоў,
І ўсё ў крыві – шаломы і тыяры.

А з вадазбору прадказаннем кары
Грымяць грамы нястрыманых прамоў...
Ёханаан!.. не светлы шум дуброў, –
Ў ягоных словах пусткі і пажары.

І Саламея!.. Шчэ дзіцё (дзіцё!),
А п'е й яна атрутнае піццё
І толькі меч на помсту наклікае.

Душа мая! Ўцякай на карабель,
Плыві туды, дзе ззяе скалаў бель,
Дзе чыстая, як промень, Наўзікая.

18/VI 1922

Наўзікая
(Навсікая)

...ніжна Навсікая
Струнка дочка феацького царя.
М. Рыльскі

Фэацкі квецце, сэрца Наўзікая,
Як промень сонца на пяску марскім!
Перад табою ўбогі пілігрым
І мора пурпуравае без краю.

Твой царскі жэст склікае ўмомант зграю
Рабынь, працятых пострахам нямым,
Звыроды й пекнаты праменны німб
Па-над ілбом, яшчэ дзіцячым, ззяе.

Стаіць збянтэжаны бадзяга Адысей,
Пад чарамі брывоў і доўгіх вей
Забыць гатоў бязмежнасць мук і гора:

Гаючая, жывая, як раса,
Ружовым плёскам Элінскага мора
Яму смяецца радасна Краса.

15/IX 1922

Дзева

(*Діва*)

Пагоднымі начамі, ў пахкім траўні,
Калі буяюць квеценню сады,
У небе воблік, чысты і святы,
Зіхціць у час Сатурна старадаўні.

І бачыцца: гаі, ціхія плаўні
Узгадваюць бясхмарныя гады,
Як люд не знаў пра спіс і пра шчыты,
І бог вайны спаў, дзікі і бясслаўны.

І пралілася кроў. Звініць сурма;
Ступае вол пад ця́жарам ярма,
І пакідае грэшны свет Астрэя.

І толькі па вясне выходзіць зноў на шлях,
І зоркамі зіхціць яе кірэя,
І згоды Колас свеціцца ў руках.

1923

Кіеў – традыцыя

(Київ – традиція)

Тваіх правоў ніхто йшчэ не забраў.
Так, першы бляск твае крануў ваботы;
Да сценаў тваіх ціснуліся готы,
І Данпарштат¹ із пушчы выглядаў.

Нарман тут біўся й ляшкі Баляслаў
Аб Залатыя меч шчарбіў вароты;
Плёў небыліцы пра цябе Лясота²
І байкі Левасэр Баплян³ складаў.

І ў нашы дні збярог ты чар-атруту:
Ў табе разбілі табар аспанфуты⁴
Куюць, і мелюць, і дзівуюць свет.

Тут і Тычына, голасны і юны,
У даўні міф душы ўкладаў імпэт
І вёў свой «Плуг»⁵ у ззяйныя камуны.

1923

---

¹ Паўміфічны гоцкі горад на Дняпры.

² Нямецкі пасол, які ў 1594 г. у сваім «Дыярыушы» апісаў Кіеў.

³ Французскі інжынер XVII ст., які пісаў пра ўкраінскія землі.

⁴ Уздзельнікі ўкраінскай літаратурнай суполкі панфутурыстаў.

⁵ Другі зборнік паэзіі Паўла Тычыны (1920).

Латафагі

(Лотофагі)

«Адысея», IX, 82-104

З-пад Троі і крывавага туману,
Ад чорных дзён зацятае вайны
Цар Адысей прыгнаў свае чаўны
На плёсы сонныя ціхмянага лімана.

І там наш гурт зрадзелы, горам гнаны,
Сустрэлі латафагі; сакаўны
Ліст лотасу далі гасцям яны,
Спажытак нам салодкі і нязнаны.

І елі мы, і забывалі дым,
Сям'ю і род свой, у краі чужым
Да скону ласыя так жыць на дармаўшчыне.

Ды мудры цар не даў загінуць нам
І сіламоц нас павярнуў айчыне –
Ў навуку іншым людзям і вякам.

2/5 1926

Лестрыгоны

(Лестригони)

«Адысея», X, 80-134

«Тут, цару, дзікі край нясытых лестрыгонаў
Ды іхніх служак, што авечак сцерагуць.
Які закліты шлях, якая каламуць
Цябе занеслі ў кут нядолі ды праклёнаў?

Ты кажаш: Паліфем!.. Нашчадак Пасейдонаў,
Ён знаў агонь, а тут – сырое мяса рвуць;
Неўтаймаваны іхні шал. Не прызнаюць
Яны святых гасціннасці законаў.

Не йдзі, застанься тут. Між скалаў ёсць адмель.
Я ўночы спраўлю твой ставёсла карабель
У край народаў хлебадных і лагодных.

Сам застануся тут у горы ды бядзе,
Я толькі думкаю да скал памкнуся родных,
Я толькі чайкаю... з табою... па вадзе!»

1926

Чатыр-Даг

(Чатир-Даг)

I

Бяжыць шаша. Празрыстым фіялетам
Закамянелыя ад часу хвалі гор
Цясніну ўкрылі, дзе шуміць Салгор,
І спіць сяло з пахілым мінарэтам.

Чарэшні над каменным парапетам,
У белым курыве заезны двор,
А ў небе, пераймаючы прастор,
Двугорбы Чатыр-Даг узносіцца над светам.

Без моцы перад ім падуць гарбы:
На букі ржавыя, на грабы і дубы
Налёг ён незварушнаю сцяною;

І толькі вецер ды стары аўчар
Абходзяць там пабожнаю хадою
Багам вяршынь пастаўлены алтар.

II

Багам вяршыняў – пералёт-грамам,
Зямлі ўрадлівай жыццятворным сокам,
Бязмоўным хмарам, гаманкім патокам
І ў небе лёгкакрылым шулякам –

Наш, Эклезія, найсвяцейшы храм!
Пад сонцам Крыма, пад сляпучым вокам,
Віно п'янкае б'е ахвярным токам,
І ад агнёў сінее фіміям.

Тут на табе халодны стэпаў подых,
Разбіўшыся, кладзецца ў сініх водах,
Каб голы камень апладніцца мог.

І перавалаў волатавы брамы
Узносяцца, нібы шчадротаў рог,
І долу сыплюцца квяцістымі дарамі.

5-6/IX 1926

Партэніт
(Партеніт)

М. А. Драй-Хмару

*Трубадуры, як Максим
Рильський...*

На скалах, дзе ламаюць дыярыт,
За цёмнаю градою Аю-Дага,
Расставіла сівая грэкаў сага
Храм Артэміды, першы партэніт.

Гады мінаюць, застаецца міт!
Тут цуды йшчэ цвітуць Архіпелага –
Вітанне Іфігеніі, Арэста пляга,
Пілада шлях да перамогі й спрыт.

І доўга йшчэ, купаючыся ў моры,
Паэты будуць бачыць у прасторы
Ахейцаў вёслы й нізкія чаўны;

А дачы, камяні ды парабкі з прыжмурам
Адкажуць на пявучыя іх сны
Праз зубы выціснутым: «Трубадуры!..»

22/XII 1927

Кіеў напрудвесні ўвечары

(Київ навесні ввечері)

Хоць як звялі цябе «гермакапіды»¹
І несмак архітэктараў-няздар,
І ўсюды след пакінуў свой пажар, –
Ты ўсё стаіш, вясёлы, яснавіды.

І нездарма заўсёды хваляць гіды
Красу тваю – найдаражэйшы дар.
Сінеюць воды, зелянее яр,
І сцелюцца сляпуча краявіды.

А вуліцы твой прагны зрок выводзяць
У далечы духмяныя, дзе ходзіць
Па гонях чорных вецер расцугляны.

А ў ціхі час, як надыходзіць вечар,
Гамоняць стагадовыя каштаны
І ў неба ўзносяць мірыяды свечак.

1927

---

¹ Так называлі ўдзельнікаў алігархічнай змовы падчас Пелапанэскай вайны ў Старажытнай Грэцыі (V ст. да н. э.).

На вярхоўях Качы

(На верхів'ях Качі)

Л. А. Курылавай

Бруіцца, джаролы ніжняй Качы,
Звініце пералівам срэбра й шкла
З-пад шэрае скалы, што мохам парасла, –
На сёлы, у сады, між вапнякоў гарачых.

Мінулі Бабуган¹ і з ім віры... І бачым:
За намі ўжо расяная яйла –
І новая краса раптоўна расцвіла:
Лес зачарованы над возерам стаячым.

Вядзе гушчарнік гутаркі свае,
Струмкі смяюцца, месяц устае,
А біты шлях залёг, як валатоўскі полаз,

І ў шчодрых колерах уроссып тым мацней
Пануе над усім высакатонны голас
І глыб ды язната дапытлівых вачэй.

1927

---

¹ Галоўны масіў (яйла) Крымскіх гор.

Самавызначэнне

(Самоозначення)

Я ведаю, што мы – бібліяфагі
І мудрасць наша – шафа пыльных кніг.
Мы надта рэзьбім строфы слоў скупых,
Прыхільнікі мастацтва раўнавагі.

Ніхто не скажа нам: «Жрацы і магі!
Вы дзівы творыце ў радках сваіх...»
Убогая чуллінасць наша з тых,
Што не натоліць маладое прагі.

Што вытанчанасць слова? Вабіць гук
Акторскіх рэплік і ўдаваных мук,
Слёз праліўных і гістэрыі плиткай.

І прамаўляе крытык: «Скінь кашкет!
Вось светач наш, ён грэе й ззяе кідка:
Любі і пакланяйся: то – паэт!»

29/XII 1929

Чарнігаў

(Чернігів)

Мярэжа ферм магутных, ляск бадзёры,
Бляск рэек, што за небакрай бягуць,
У свет шырокі вабяць і завуць,
Дзе плуг жыцця вядзе сваю разору.

Дзе Болдыні драмалі ціха горы,
Дзе северскі рыбак з'яўляўся Круць, –
Б'юць молаты, дні новыя куюць
І будзяць навакольныя прасторы.

А ззаду, там, на вале гарадскім,
Бялеюць вежы: золатам густым
Гараць крыжы – і ціша залягае.

Пільнуючы, што ў даўніне жыло,
Дзён рэшту ўжо ў дрымоце дасынае
Алегаў мужных састарэлае кубло.

11/V 1930

Таямнічы востраў

(Таємнічій астрів)

Такія добрыя, ручныя таямніцы!
Агонь плыўцам, нядужаму – хінін,
Піратам – выбух справядлівых мін
І куля пнеўматычнае рушніцы.

Гадаюць у басальтавай святліцы
Пяць каланістаў – хто, з якіх прычын
Іх даглядае між віроў, цяснін?
Існуе ён ці, можа, толькі сніцца?

Грукоча гром, і цераз грот-тунэль
Па чорных водах дзіва-карабель
Плыве – і развязана ўміг праблема.

Дык вось каго чуў вострым слыхам Топ!..
І мірыцца з людзьмі бяссмертны Нэма,
Індыйскі прынц, ласкавы мізантроп.

6/VI 1930

Poor Yorick!¹

Рoor Yorick! У ласкавы лістапад
Пад ветру шумныя шырокія парывы
Убачыць позірк сумны ды гняўлівы,
Як шпагі неадведзены напад.

Марудных словаў, вычварных тырад
Насіць штодня ў сабе цяжар гнятлівы
Знаць, што пачуццяў не скрануць прылівы,
І будзе ўсё, што скажаш неўпапад.

Рoor Yorick! Як табе адмаладзіцца?
Ці вінны ты, што ты ўжо больш не рыцар,
Што век прыгодніцкі твой даастанку знік;

Што тоіцца ў запале столькі суму,
А ўвечары ты затуляцца звык
У цішу хатнюю й маркотлівую думу.

10/VII 1930

---

¹ Бедны Ёрык! (*англ.*).

*Semper legenda*¹

Нязводныя дзіцячых кніжак чары,
Прыгадак неўміручых лёгкі цуд,
Які ж ізноў жыццёвы каламут
Выносіць вашы гучныя фанфары?

Ды дзе яны, цьмяныя дартуары,
Прысады, лаўка, сад – чароўны кут,
Дзе ўпершыню ў адзін сышліся гурт
Вы, адзінцы й канфузлівыя пары?

Былі, няма – і след па вас растаў.
Ды ўсё ж ад вашых дарагіх праяў
Яшчэ я маю каласкі ды восці.

І ў хмурны дзень вятругаў і слаты,
Вы нечаканыя, вы дарагія госці,
Як парушынкi ў промні залатым.

1930

---

¹ Заўсёды легенда (лац.).

Гарленка

(Горленко)

Насіць у сэрцы Эрмітаж і Тэна
І звеставаць святло глухім дварам;
Знаходзячы мастацтва дзівы там,
Дзе невука рука ўжо пахадзіла лена.

І ў час, як землякоў гурма нязменна
Чынам і ордэнам курыла фіміям, –
Край вывучаць й пакінуць кніжкі нам,
Што нібы звон санетнага катрэна.

Рэльеф культурны роднае зямлі
Спазнаць; і верыць, што на гэтай вось раллі
Яшчэ навук павырастаюць вінагроны,

Каб, затрымаўшы хібны лёт свой, напаслед
З пагардай каркнула табе варона:
«Не, ён не наш, бо... дзедзіч і эстэт».

10/IV 1931

Космос

Зрынае ён, стазвонны й размаіты,
На шэсцьдзесят зямных гадоў з арбіт,
Як з дна багністага, лілеяў аксаміт,
Каб смагу наталілі неафіты.

Як цешаць нас смарагды й малахіты
Далін і неба чыстага блакіт –
І творчасць, што людскі ўзнімае міт
У купал неба, зоркамі расшыты.

Так хутка попел змрочлівых заслон
Спадае; глушыць каляровы тон
Жаданняў, думак, радасных надзеяў,

А дні ляцяць, як вецер: рвуць стырно
І топяць нас. І белы цвет лілеяў
На мудка-чорнае вяртаюць дно.

22/IV 1931

Сон Святаслава

(Сон Святослава)

Сон бачыў я. Балюча сыпаў град
Цяжкіх пярлін на грудзі мне, старому,
І слалі мне струпехлую салому
І піць давалі не віно, а чад.

Я позіркам абводзіў далягляд
І адчуваў праз полаг нерухомы,
Як сыпаліся княскія харомы,
Як крумкаў крук і як звіваўся гад.

О, што за распач розум мой скавала!
Нібы праз сэрца працякла Каяла,
Што за зданнё на сэрца налягло!

У месяцовым ззянні дол сцюдзёны,
Антэну вецер гне, нібы сцябло,
Дзень чорны недзе звоніць у страмёны.

23/IV 1931

*Superstitio*¹

Духмянаю вясной прапахла хата,
Звініць размова і паруе чай;
Аддайся ім і ў сэрца не пушчай
Шчымлівых забабонаў Палікрата.

Калі душа спакоем перанята
Не згадвай: усяму настане край!
Тым лепшы дзень нам упадзе на пай,
Чым ноч цяжэйшая, чым злейшая расплата.

Таймую сэрца... Толькі ж прыкрых дум
Не сходзіць попел – як развець тлум
Перасцярогаў і кашмар бяссоння!..

Бо ж нават сад цямніць сабой успых
Трымтлівых вогнікаў на абалоні
І зацяняе кожны светлы міг.

19/VI 1931

---

¹ Забабоны (*лац.*).

***

(Параду)

Пражыўшы дзён чадлівых чараду,
Нялёгкай поўных працы й неспакою
Пах яблыка пачуеш пад гарою,
І пасміхнецца ўладна Параду¹.

Дык жа праславім вечара хаду
Над мітуснёю дзённай гарадскою,
Зару, разлітую паводкаю нямою,
Кавыль сухі й юнацтва пекнату.

Таму, хто сам як вечары глухія,
Хто нудзіцца ў каменнай летаргіі
Твой подых, Параду, знак перамен;

Ён нам разгладжвае рукой пяшчотнай
Абліччы; ён наш выпраўляе крэн,
Ён жыць загадвае хвілінай бестурботнай.

29/VIII 1931

---

¹ Назва закінутага саду з рамана Эміля Заля «Памылка абата Мурэ».

Вадалей

(Водник)

Згадка

Быў жнівень, ноч; разбіты фэтон
Жалобна патанаў у волкасць яру;
Цвілі над далеччу агні Стажараў,
І левым бокам сходзіў Арыён.

Вось жураўля скрыпучы доўгі тон,
І жолаб наталяе коней пару;
Устаў туман і захінуў імшары,
І халадком прагнаў мой першы сон.

І я, малы, з-пад будкі аглядаю
Нябёсаў мапу ў зорках скрозь, без краю,
І ў залатых радовішчах тану.

І зноў дрымота гушкае паволі
У лапах пульхных дол і даўніну,
І пах расяны прахалодны поля.

30/VIII 1931

Καπνος της πατρίδος¹

«Адысея», I, 44-61

Шчасліва, карабелю цемнабокі!
Плыві без бед пад цёплы небасхіл –
Да Швабскіх гор, смарагдавых Антыл,
Ў Кабул ці на радзіму пахкай мокі.

Хай доўга не трымаюць цябе докі,
І хай рамантыка тваіх вятрыл
Набудзе хуткасць чарадзейных брыл,
Якія кідаў волат аднавокі.

Ды ці згадаеш ты ў чужых краях
Той старасвецкі, паржавелы дах,
Дзе вогнішча тваё калісь палала?

І ці прамовіш з пачуццём глухім:
Там цаліною йдуць нарог і рала,
Там узнімаецца Ітакі сіні дым?

22/X 1931

---

¹ Дым айчыны (*грэцк.*).

***

(Ще вчора думка мовила твереза...)

Учора йшчэ я голас чуў цвярозы:
Дрыжы й гарніся – вунь зіма ідзе;
Усё, што маладзела кагадзе,
Бязлітасныя ўжо зразаюць лёзы.

А сёння – дзіўныя метамарфозы –
Цяпло і радасць новы дзень вядзе,
І ў сонцы паразвешвалі кудзель
Рудога золата на голлейку бярозы.

Кастрычнік ясны радасна ўзышоў
Паміж ствалоў, парканаў і крыжоў,
Па жоўтым параскіданым узбоччы, –

І, як вясной, па заліўных дажджах
Стаіць у росах, аднавіцца хоча
Брунатны ліст на дрэвах і кустах.

24/X 1931

Рэзігнацыя

(Резиньяцыя)

Трыумф у тым устойлівага ладу –
Штодзень страчаць у карагодзе год
Нямоглую руку, прычоскі строгай сплёт
І нездаляшчую спадарыню нязраду.

Вось так няўхільна подых лістападу
Нас пераймае, й годы навывлёт
Зямля захутваецца ў снег і лёд,
І вісне намаразь на голлі саду.

Сінеча першая асенніх халадоў!
Як тужыць той, каму твой час прыйшоў,
Бы сумнае прадвесце жыццяспаду.

Звычай цяпер на скрушлівай мяжы
Ўбіраць пабляклых далечаў прынаду
І сагравацца ў радасцях чужых.

25/XII 1931

Пад Новы год

(Під Новий рік)

Ішоў дадому, цукар нёс пайковы,
Як на жабрацтва вечнае прысуд...
Гірляндаю агнёў свяціўся Галівуд
У чарах навагодняе абновы.

Скрозь віравала радасць, смех здаровы,
Нязнанаму насустрач выйшаў люд
Мароз прысыпаў учарашні бруд,
Што ціснуў сэрца й накладаў аковы.

Мінала зайздрасць, таймаваўся шал.
Што ж? Хай вяршыцца бедны рытуал
Цярпення радавога пілігрыма;

Хай маладосць з надзеяй давідна
Схіляюцца з бяздумнымі вачыма
Над шклянкаю ружовага віна.

1/1 1932

Варажба
(Ворожіння)

Паволі ціш калядная сышла
На горад паабедны вечаровы,
На шэрань, на святочныя абновы
Насоўваецца рэдкая імгла.

Як бельмы з памярэжанага шкла,
Дзівуюцца вітрыны ў твар зімовы,
І з гоманам разбэрсанае мовы
Чужая весялосць паўз нас прайшла.

Але агні ўжо адпалалі свята.
Вясёлая калісь чырвонадата,
Нібыта лічба чорная, міне –

І толькі сум навее мне гарчэйшы:
Накажа месяцу сустрэць мяне
Бязмоўным прывідам халоднага бязгрэшша.

29/І 1932

Домбі й сын

(Домбі і син)

Капітан Катль кажа:

То векапомная прыходзіць эра:
Твой Вальтэр зробіць шчаснымі нас двух –
Няхай тады, пакінуўшы свой лёх,
На свет выходзіць моцная мадэра.

О, дзядзьку Соль! То ўсё была хімера;
Навек віно схавae цёмны мох:
Загінуў Вальтэр, я даўно ўжо ўсох,
І дзе ты сам з тваёй наіўнай верай?

Што? Хлопчык з чорных выблытаўся згуб?
Красуня з ім бярэ шчаслівы шлюб,
І ёсць душа ў сквальгі-мільянера?

Віно на палубу, а сэрцы – у галоп!..
Ты кажаш: «Гэта моцная мадэра!» –
О, дзядзьку Соль, кандытарскі сіроп!

29/II 1932

Легенда аднае сядзібы

(Легенда аднієї садыбы)

I

Скрыпач і крамнік з кемлівых сялян
Купіў маёнтак, возера і рудні,
І белы дом ў аселіцы бязлюднай
На востраве зарослым – Мюнххютан.

Прайшлі гады. Заможны продкаў стан
Унівеч абярнулі злыя будні,
І фру Турбота подыхам аблудным
Даткнула саду і густых альтан.

Тады, каб не пусціць руіны й поруб,
Нашчадак зноў узяў свой крамны кораб,
Пайшоў, як дзед, па сёлах і лясах.

Ды як утаймаваць нам фру Турботу?
Хто ўбачыў звар'яцелым родны дах,
Ці ён надзею мае павароту?

10/11 1932

II

Так! Бо не век на водах цёмны лёд,
А ў доме кажаны адныя госці:
Заранавокая Інгрыд у змрочнай млоці
З магілы паўстае й звястуе веснаход.

Падзяка след вядзе пасля нягод,
Як палазкі на ледзяным памосце...
Вы ж, простыя пачуцці-ягамосці,
Як аздабляеце вы чалавечы род!

Вы немач параскідвалі як смецце.
Лес перад вамі схіліць верхавецце,
І сябелюбства згіне як туман.

Што гора? Гэта толькі ўцехі маска!
І працвіце спусцелы Мюнххютан
Для нас даларнскаю¹ прыгожай казкай.

11/11 1932

---

¹ Размаляваная цацка-конік са шведскай правінцыі Даларн.

28 жніўня 1914

(28 серпня 1914)

З бялявых хмараў, з шоўкавых запон
Дзівіўся месяц на іржышча й поле;
Сцяліла мгла крысё сваё па доле,
Свіціўся выразны царквы кардон.

Стэп разыходзіўся без меры й перапон,
Над ім вісела неба белай столлю,
Матляліся званкі, і Гуляйполе
У дол спускалася, захутанае ў сон.

Я думаў: «Стэпе! За тваім парогам
Што на «дабрыдзень» дасць маім трывогам?
Панурая пустэльня? Горкі змрок?

Ці будзе дзень, ці ёсць канец кашмару,
Ці блісне ўсмешкай сіняю ставок
На жоўтым дне западзістага яру?»

1/III 1933

У траўні
(У травні)

Эмаль Дняпра, сляпуча-сіні сплаў,
Газон прысадаў, голае каменне.
І ў павадку празрыстага прамення
Зялёны луг – нібы разлогі стаў.

Ніколі гэтак прагна не ўбіраў
Я прыгажосць вясенняга адзення,
Пясок абмелін, ранняе зіхценне,
Лазу брунатную, смарагды траў.

Праз цэглу й брук штуршкі крыві зялёнай
Зямных раслін, і лісце чарнаклёна
Крывавіцца ў свячэнні ліхтароў.

І між муроў каменных за штыкетам
Акруглых яблынь цёмны куст ўзышоў
Такім жывым распадзістым букетам.

12/III 1933

Вергілій
(Вергілій)

Мужык із Мантуі, паважны і смуглявы,
Ускалыханы з першых дзён сялом,
Уславіў кій і меч, і медзяны шалом,
І ўзняўся да вяршыняў недасяжнай славы.

Бо скрозь агонь і дым усобіцы іржавы
Пабачыў лепшы век і праспяваў псалом,
Як спачывае свет пад цэзарскім арлом
У злагадным ярме бяссмертнае дзяржавы.

Той час мінуў – і Рым, і грознага арла
Рука гісторыі да трун павалакла,
Дзе спяць усіх часоў ілюзіі й кароны.

Ды ён жыве, і звон Вергільевых паэм
Дагэтуль сніцца нам узрыдамі Дыдоны,
Браджаннем панцыраў і ўсплёскамі трырэм.

12/III 1933

Чарнышэўскі
(Чернишевський)

Пантелеев, *Из восп. прошл. II*, 165

Палярны змрок і валахаты сполах,
Над моўчаддзю заснежаных далін.
Як ные сэрца! Колькі год адзін
Гібее ён у зледзянелых долях.

Ён згадвае: у купцы ясначолых
Сяброў кіпіць размова; ад гардзін
Свято струменіцца; і звонам успамін
Склікае ўсё жывое й б'е на сполах.

Суд і высланне... мука нематы...
Як неба раскалоў халодны полыск!
І ціша мёртвая, й дыханне пустаты.

І раптам бомы: рыпнуў дальні полаз,
І праз сняжок, здаецца, чутны голас:
«Ты не пакаяўся? не выправіўся ты?»

23/XII 1933

Прысвячэнне

(Присвята)

Я туга рос. Дык выбачайце ім,
Тым недасведчаным, няўмелым гукам, –
Такім безабаронным і бязрукім
Я быў тады на торжышчы зямным.

Шалфею ўзгоркі ў дыване густым
Мяне сваім не спакушалі тукам,
Плёў вязкі рыфмаў я наіўным мукам
І радасцям маленства трапяткім.

А потым надышло гурманства слова:
Адборных, лёгкіх гукаў пурпуровы
Плашч апавіў мой сімвалічны «блат»;

Сышла пачуццяў сакавітых квецень:
Так прасыхае торфу чорны плат
Па многасонным і пякучым леце.

30/XII 1933

Элегія

(Элегія)

Чарнее лёд ля рэек, у наўколлі
Сінее ў цёмных вуліцах вясна;
Майго юнацтва звонкая струна
Йдзе насупор цяперашняй нядолі:

«Ці ж гэта ты? Ў якой суворай школе
Без жалю разышлася так яна,
Гадоў тваіх вясёлых гамана?
Цябе якія нудзяць сум і болі?

А згадваеш, якім тады было
Паветра? Неба? Лебедзя крыло,
Здаецца, пыл і бруд з яго змятала.

Як лёд звінеў, як сходзіў снег з дарог,
І як таго, што звалася «замала»,
Цяпер бы й сам ты вытрымаць не змог!»

26/II 1934

Стэпавыя дарогі

(Степові дарогі)

Видно шляхи полтавскайі

І славну Полтаву...

Іх бачу я. Заломамі паволі
Яны спаўзаюцца, за шляхам шлях,
Ў разлогіх і закураных палях
Там, дзе шыкуюць стрункія таполі.

Праз жоўты пыл, што асядае ў доле,
Паўстане раптам чарапічны дах
І галубамі па сухіх гарбах
Палтава курчыцца на наваколлі.

Я знаю іх – як першы запавет,
Як Гогаля нявынішчаны след,
Як шматгалосай даўніны сугучча.

Ля яру пльвучы з размытых круч,
Дасюль у маім слыху рытм цягучы
Адрыпваецца апішнянскіх¹ «куч».

1/III 1934

---

¹ Апішня – мястэчка непадалёк ад Палтавы.

Тэлемах у Спарце
(Тэлемах у Спарці)

I

«Адысея», IV, 1–304

На дол апала ноч – сцямнеліся дарогі.
У пошчаку падкоў мчыць Адысеў сын.
Паўсвету ўжо за ім... Шарэе мгла далін,
Мігцяць агні – і спяць Тайгеевы адлогі.

Палаты... Сонца там ці месяц беларогі?
Блішчыць сланоўка, медзь, і срэбра, і бурштын.
Бялявы Менелай, шчаслівы сем'янін,
Праводзіць юнакоў на кутыя парогі.

Гасцей чакае мудрая царыца,
Кудзель адборная ў руках іскрыцца;
Паважны погляд, жэст багаславенны...

Здзіўлены Тэлемах: «Злачынніца, з якой
У свет прыйшлі аблуда й неспакой, –
Ты, ясная й лагодная Алена?»

28/V 1934

II

Царыца подзіў той угадвае з вачэй,
З нятленных губ яе снуецца эпапея
Пра шлюб зняважаны, пра мудрасць Адысея,
Пра дужы Іліён і смерць яго дзяцей.

Як смерч, краса яе прамчала між людзей
Пажада й прыхамаць яе прайшлі, як шугавя –
Каму, з закручаных, не знаць, што важыць Дыянэя
Хто ад сталёвых адарве яе грудзей?

А там світаюць дні празрэння і навукі...
Па скарб егіпецкі яе сьгнулі рукі,
І забыцца бальсан даліты да віна.

О, што ўзбуджае кроў і жарсцямі малодзіць, –
Мацней лагодзіць тое нас да дна
І мудрасць тым хутчэй да нас прыводзіць.

31/V 1934

Суніцы

(Суніці)

Па шатах сосен шум ідзе разлогі,
І хмараю пухнатаю цямніць
Высокі дзень, нябесную фініфць;
Збіваюцца ў траве глыбокай ногі.

Вось так бы ўпасці на краі дарогі,
Самкнуўшы вейкі, і на міг забыць
Гайню сабак брахлівых, і спачыць
Ад ніцых душаў, хамства і трывогі.

А там, па хвілі набажнага сну,
Крануць зноў рыфмы звонкую струну
І абудзіць у сэрцы рытму хвалі, –

І, моц адчуўшы сокаў земляных,
Расплюшчыць вочы й напаткаць каралі
Суніцаў пахкіх на ядвабах травяных.

9/VII 1934

Гулівер

(Гуллівер)

Зноў фантазуе Гулівэр: «Дзе больш пакуты?

Ці можаце ж узяць да цяму вы,

Што гора меў вышэй ад галавы

Не ў Брабдынгнэгу, не ў садах Лапуты, –

У карлаў поўдня, доляю запхнуты,

Шаптаў я пацеры, ад жаху ледзь жывы,

Бо менш лютуюць тыгры там ды львы,

Чым дробязныя мсціўцы-ліліпуты.

Каб кожны волас браць нібы струну

І да калкоў вязаць... і за адной адну

Інтрыгі плесці страшныя... зухвала!

Замест удзячнасці вісець на валаску

Ад смерці... Сонца мне б даўно не ззяла,

Калі б не шчырасць сябра Блефуску».

28/VII 1934

У гасцях у паэта

(В гостях у поэта)

Я слухаю: «Адзіны ён, баштан –
На голад зброя нам і вэрхал збродны.
Дзень ясны там і вечар там пагодны
А ўранні росы, холад і туман».

Я думаю: праз стэпавы бур'ян
Праз крыўды йсці так доўга ў век няўродны
І ў рэзігнацыі такой лагоднай
Іржы не ведаць, не стагнаць ад ран.

І сярод сцен заробленае хаты
Абок пражытых год і чорнай страты
Старое й новае збіраць у свой альбом –

А значыць давярацца сэрцу, зроку, вуху.
Хто смее не аддаць свайго «чалом»
Той неўтаймоўнасці людскога духу.

2/X 1934

Херсон (Херсон)

I

Рака ў зялёных плаўнях, жвавы порт,
Гербы і судны ўсіх дзяржаў і нацый;
Вядуць угору нас шыхты акацый,
Звычайны, нудны стэпавы эскорт.

Вось места белае ўзяло на борт
І прысыпляе йшчэ на мёртвым пляцы
Нас лета, на базары рух і праца,
Але павольны тут і торг, і спорт.

Яшчэ далей... ціш слыннага квартала,
Дзе ў мроіве раскопанага вала
Храм-маўзалеў пакоіць свой франтон.

Шацёр нябёс, і горкі дух палынны,
І горды надпіс над радком калон:
«Спасительница мира – Катерина».

3/X 1934

II

І вось праз сіні й пораху струмень,
Што гладзіць воды і купае судны,
Уваскрасае ўсё, што непрабудна
Праспала не адзін кароткі дзень.

Сатрап, мраяр, праслаўленая лень;
Адбітак Грэцыі, ушчэнт аблудны;
Героі, оды, святы, скон бязлюдны
І войнаў цяжкіх беспспагадны цень.

Вал, надмагіллі (ацалела трохі!) –
Застыглы шум стракатае эпохі,
Што тут шпурляла хуткі «фараон»¹,

Эпоха змроку, рабства і азарту,
І назва з грэцкім націскам: Херсон –
З тае ж калоды выцягнулі карту.

5/X 1934

---

¹ Маецца на ўвазе гульня ў карты (іншая назва – «штос»).

Дзверы ў сцяне

(Двері у стіні)

Той сон, нібы наяве, бачыў я:
Ураз шумы патухлі параходаў,
І толькі пошapt вербаў і чаротаў
Ды рэчкі мнагаводная бруя.

Краіна цудаў згубленых мая,
Я знаў цябе ў дні шчасця і лагодаў –
Ды злыдні шмат мне нарабілі шкодаў,
І я забыў тваё святое ймя.

І вось у час вячорнае гадзіны
Не стала іх, трывог і тузаніны,
Адкрыліся зноў «дзверы у сцяне»:

Заснуў чарот і млын глухагалосы,
І чаплі, ўзняўшыся на мелізне,
Пералятаюць залатыя плёсы

3/X 1934

Incognito

Яго страчаю я – і мала не штодня! –
Ў студэнцкай постаці, на шумных семінарах,
Ў павазе лектарскай і ў круглых акуларах,
Дзе ціша цёмных кніг, дзе зборні й мітусня.

Народжаны даўно ён: гэта не хлусня!
Жыве ва ўсіх часах, на ўсіх абшарах,
Ды распладзіўся ўжо ў шматлікіх экзэмплярах,
Як поўзкі параснік ад вязавага пня.

Яшчэ вячор прыязна яго губы
Сплывалі мёдам у ліслівай мове!
І прыхарошваў уціральнічак пастаць.

Наперад бачыць ён гадзіну злое згубы;
Дык жа ручнік найлепш трымаць напатагове,
Каб рукі ад крыві спадручней адмываць.

1934

***

(То був щасливий, десятилітній сон...)

То быў дзесяцігодні шчасны сон!
Так поўна кроў у сэрцы пульсавала
І сонцаў экстагичныя кружалы
Зляталі ў неба зыркага плафон.

І кожны год гучаў на іншы тон,
На кожным дні свая пячаць ляжала,
І доля бачылася гэткаю трывалай –
Не ведала канца і перапон.

Ды... разышлося чараванне тое:
Дзень восеньскі і сонца залатое
Пабачылі мяне сухім сцяблом.

Стаю нямы і жыць не маю сілы
Ўся думка – з белым і глухім капцом
Неміласэрна ранняе магілы.

20/XI 1934

Воднаведзь

(Відповідь)

Дарма твой гнеў, дарма твае дакоры,
Дарма твая пустая pruderie¹
Бо бачу я святло тае зары,
Што кажаш ты, правідца востразоры.

Як ты, люблю я фільтры і затворы,
Шнуром пастаўленья дымары,
Той жоўты дым (ад нафты!) угары
І рэі, што пакрэслілі прасторы.

Іван зламаў свой запаведны круг,
Абмежаванасць і бацькоўскі плуг –
Іван спаліў іх у магутнай домне.

А ты мне ўсё вярзеш бяссіла... ты! –
Што гэтыя пявучыя драты
«Пра будучыню вымагаюць помніць».

22/III 1935

---

¹ Пыха (франц.).

***

(Тут теплий Олексій іще іскриться зрана...)

А може, ще добро побачу,

А може, горе переплачу?

Тут Цёплы Аляксея яшчэ зіхціць ірдзяна,
Скрозь тонкі крышыцца пад елкамі лядок,
Яшчэ не распачаўся талых водаў ток
Да рэчак тарфяных... І даль смугой заткана...

О не! У пустцы той не выпадае манна,
Сядзіць адно згрызот неўтаймаваны цмок
І цісне распаччу мой выснаджаны крок.
Які ж журботны ты, мой краю абяцаны!

А, можа, то не ты, а сам я туманею...
Ці ж хутка ўжо ў мяне, о Цёплы Аляксею,
Мінецца боль, туга, растане цёмны лёд?

Ці хутка для мяне пралеска засінее,
І, раскай крыючы след стратаў і нягод,
Зайграе, зацвіце зялёным тлом надзея?

30-31/III 1935

З александрыйскіх вершаў

Lucrosa

Пад дахам сельскіх муз, у багнавай Лукрозе,
Дзе спіць і розум, і чуццё ў анабіёзе,
Жывем мы, кінуўшы не Кіеў – Баальбэк
Наводдаль ад размоў, людзей, бібліятэк
Няўроднае мы засяваем жытам лона,
Часамі служачы ўладыку Апалону,
І тлее ладан наш на ўбогім алтары...
Гэтак у Ольвіі прышэльцы-разьбяры
Сярод будзёных спраў і шкурнае армады
Сон песцілі ў душы далёкае Элады
І для наўкольных орд, для скіфаў-дзікуно
Рабілі з мarmуру нябачаных багоў.

У стэпе

(В стэпу)

Высокі, роўны стэп. Зялёны шыхт магіл
І далеч мройная, што змокам сініх крыл
Чаруе і заве да элінскіх калоній.
На небакраі вунь пастаці дзікіх коней,
Намёты ды вазы, ды скіфы-арачы.
І з выраю ляцяць, курлычачы, ключы,
А з мора вецер дзьме, гарачы, нецярплівы.
Але навошта мне ягоныя парывы,
І жаваронкаў спеў, і прарастанне траў?
З якою б радасцю я гэта прамяняў
На плёс ліманаў, на ўзбярэжны гоман гулкі
На Херсанэса даўняга брукованыя вулкі!

У альбом

(До альбома)

Налёг цяжар гадоў рабочых мне на плечы,
Сціх бестурботны смех, і пацяжэлі рэчы,
І голас чую я настырна-шапаткі:
«Ліслівы найміт, дзе ж даробак хоць які?
Дзе плён тваіх задум? Што з творчасцю тваёю?
Ці ж добра ты рабіў над чорнаю раллёю?
Ці здолеш удзень закончыць свае жнівы?»
Як горка чуць той даўкі голас незычлівы,
І як мне не зайздросціць маладосці вашай,
Той поўнае віна і ненадпітай чашы,
Той вострай свежасці світанкавых гадзін,
Той стужачцы зары над ціхім сном далін!

***

(В п'яти немудрих дів євангельської притчі...)

З п'яти немудрих дзій євангельскае притчы
Ты посах узяла і светач вандраўнічы.
Вясёлая, ў вянку жывых надзей і мрой,
Ступіла ты на шлях на зловарожы свой,
Чакаючы дзівос, напраўдашніх герояў...
А дні цяклі ў журбе, затканыя слатою,
Без ранкаў сонечных, без гераічных дзей:
Сны згаслі раннія, і дагарэў алей;
Па кроплі апусцеў пачуццяў свет багаты,
На горды дух ляглі бадзяжніцтва і страты,
І вось прыйшоў твой час, і ў той святочны час
Твой посах зломлены, і светач твой пагас.

***

(Праосінь)

Ідзеш у снах маіх ты просінню нятускай,
Каліны гронкамі палаюць твае вусны.
Вачыма, што чарней ад восеньскіх начэй,
Алебастроваю акругласцю плячэй
Ты неадступна скрозь з пачуццямі маімі.
Праменне слоў тваіх агнямі трапяткімі,
Стажарамі гараць заўжды ў маім акне...
Ты просінь даўнішнюю нагадала мне,
Разлеглы стэп, святло ставоў люстраных
І грабы ў шатах, яркім золатам затканых,
Паветра з сіняга і залатога шкла
І жыццядайны дар апошняга цяпла.

Неўміручасць

(Безсмертя)

Утешься: не увял Овидиев венец.

А. Пушкин

Вянок Авідзія не будзе ведаць скону.
Бяссмертны, горкі, незраўнаны «Плач» ягоны,
Духмень элегіяў, як свет вясновых лоз,
І чары сонечных яго «Мэтамарфоз»,
І мудратонкасці вучонага каханья.
Хай Цэзар гневаецца, хай гады выгнання
Сагнуць высокі стан і сівізну ўплятуць,
І хай дудзіць сармат, і геты смерць нясуць,
А гнеўны Понт раве, і горы набягаюць, –
Народы і вякі не раз яшчэ згадаюць
Ягоных песняў лёгкі і свавольны лад
Стагнаннем ніжніх альб і звонам серэнад.

Авідзій

(Овідій)

*Suppositum stellis nunquam
tangentibus aequor...*

Ovid., Trist., III, 10, 4¹

Братэрства даўніх дзён, раскошлівае грона!
Хоць раз успомніце выгнанніка Назона,
Старога, кволага, сасланага туды,
Дзе царства цэлы год зімы, бяды й нуды,
Ды мора цяжкі рык, ды варвары наўкола...
Убогі, дзікі край! Вясною бруд і холад.
Улетку чорны стэп: ні зацішных гаёў,
Ні вінаграднікаў, ні залатых палёў.
А там зноў маразы і неба ў шэрай рызе.
І вось рыпяць вазы, б'юць капыты па крызе,
Ўрываецца сармат і спляжвае ўсё ўскрай,
І вояў лавамі піхае за Дунай.

---

¹ «Жыву пад сузор'ямі, што не судакраналіся з глад-
дзю марскою...» Авідзій. «Журботныя элегіі», кні-
га III, X, 4 (лац.).

Элій Ламія

(Елій Ламія)

Aeli vetusto nobilis ab Lamo...

Hor. Carm. III, 17¹

Бываў яшчэ ў гады дзяцінства я ў Месалі, –
Абраннікі камен там быццам зоркі ззялі.
Там сэрца вабілі, там чаравалі нас
Вергілій і Тыбул, жалобны Вальгі, Бас
І Гала сумны цень. Аднак у маім сэрцы
Застаўся назаўжды нястрыманы Праперцый,
Авідзій доблесны і мнагадумны Флак.
Іхняй прыязнасці нявымушаны знак
Дарожшы мне за ўсе трыумфы й кансулаты.
Дзе іх рука, дзе прысвячэнні, запытаў ты?
Там, між пажоўклых кніг, найлепшы мой кляйнод,
Ляжыць аўтограф двух Гарацыевых од.

5/II 1922

---

¹ «Элій, шляхетны атожылак Лама...» Гарацый. Оды, III, 17 (*лац.*).

Арыстарх
(*Арыстарх*)

Б. Якубскаму

Сталіца свету: там на торжышчы ідэй,
У порціках, музеях, зацемку алей
Александрыйскіх муз нашчадкі і паследкі,
Яны раіліся, паэты і паэткі,
Лавілі цёмны крок літаратурных мод,
Плялі для ўладароў вянкi дасціпных од
У спрэчках, звадках, плётках знізу і да верху.
І быў адзін куток, дзе іх нікчэмны вэрхал
Бясільна замаўкаў, – самотны кабінет.
Дзе мудры Арыстарх, філолаг і эстэт,
Для пакаленняў новых, супраць гучнай моды,
У тэкст занурваўся Гамеравых рапсодый.

Арганаўты
(Аргонавты)

М. Рыльскаму

Так, сябра дарагі, пасуе нам адно:
Старое творчасці адборнае віно,
І мёд атыцкіх пчол, і перазвон касталій.
Хай кволья дзядкі свае разводзяць жалі,
Хай пра сучаснасць нам спявае штось схаласт,
Хай культаў і фактур няважаны баласт
Бярэ з сабою ў човен футурыст гримлівы, –
Мы на самоце йдзем па хвалі белагрывай
На мудрым караблі, ставёсельным Арго,
А ты як Тыфій нам, і ад стырна свайго
Цень боек светлы бачыш, плаванняў і віды:
Дуб з залатым руном ды прыстані Калхіды.

30/IV 1924

***

(Мої серпневі дні і безголові ночі!..)

*...Вновь я посетил
Тот уголок земли.
А. Пушкин*

О, жнівеньскія дні мае, глухія ночы!
Прыгадкі сумныя на гліністым узбоччы
Шырока скругленых і выцвілых гарбоў,
Край прыдарожных вербаў, мудрых ветракоў –
Які далёкі ты цяпер, далёкі й непадобны
Да прагулянак тых, вясёлых, непадробных,
Калі, не знаючы ні прыкрых дум, ні страт,
Мы спавівалі ноч у серпантын цытат,
Прызнанняў тайных, яўных дэкламацый.
Хто ведаў, што й дасюль, да дзён нястачы й працы,
Адломкі тых гадоў, той незваротны свет
Працягнуць залаты, метэарычны след?

1925

Звозка збожжа

(Возовиця)

Спачынку лепшага нямашка дый не трэба!
Высокі летні дзень узняўся ў безмеж неба,
Прыбіўшы да зямлі атару белых хмар.
Паперу на стале пакарабачыў сквар,
Дый і сама яна на жоўтым сонцы жоўкне,
І шолах ветрыка, што ні на міг не моўкне,
Сплывае з вершалін зялёных груш і ліп.
І ўраз ўрываецца рытмічны роўны рып,
Нібы разгойданы валовымі рагамі,
Ідзе запрудамі, гародамі, садамі
І залатым дажджом прымятага сцябла
Б'е па сухіх платах паўсоннага сяла.

Наводдаль

(На віддаленні)

Над сіняводнай горнай Цебярдою,
Ва ўпадзінах, сяленнях супакою,
Мінае лёгкі час – абрыс далёкі гор.
Дзе неба аксаміт, там пlynь зіхоткіх зор
Нас закалыхвае ды цісне на павекі.
Паветра льецца, некрутае спрадвеку,
І весяліць мяне, і поіць, і п'яніць.
Тут пахкі, смаляны, жывы агонь гарыць,
Неалітычных чар і міфатвору поўны.
І сны каля агню сярод калматай воўны
Туземных б'урак!.. Хто іх прамяняе зноў
На зручнасць гарадскіх, такіх нервовых сноў!

1928

***

(Я не складав тобі ні гімнів, ні поем...)

Я не складаў табе ні вершаў, ні паэм,
Адборнага віна замест лірычных тэм
Шукаў я за тваім услаўленым каменнем.
Сухой цяснінаю я й цемнабокiм ценем
Угору ідучы да сiнiх верхавiн,
Кляў мулкую жарству і дзеразу ажын.
Там у гарах каля зялёнакорых букаў
За ветрам стэпавым, за пераборах гукаў
Не бачыў ні Алмы¹, ні ўхваленых крыніц,
Каб тут вось, воддаль ад тваiх марскiх цяплiц,
Заўзята праслаўляць у вершах «заняпадных»
Жарству тваiх дарог і схiлаў вінаградных.

1934

---

¹ Рака на Крыме.

Вечар

(Вечір)

У сіняй сіняве рагалікам акруглым
Стаў жоўты маладзік, і ноч абводзіць вуглем
Па-над дарогаю самотны ясакар.
А вунь дзе скрозь зарос ажынай воглы яр,
І над ручвом вярхі таполяў срэбралістых.
Хадзем, дзе валуны узбочынаў скалістых
І цёмны аксаміт Гурзуфскага сядла
Напаўпразрыстая зліла ў адно імгла, –
Каб кругагляд марскі, пустэльны, сіні, голы
Заклініўся ў агні і гоман сухадолу
Як смутак за смугой разлогіх рэк, далін –
У бестурботны лад спачынкавых гадзін.

1934

ЗМЕСТ

Выбраныя санеты.....	5
Pro domo.....	5
Дантэ.....	6
Князь Ігар.....	7
Тэзей.....	8
Оглаўскі сад.....	9
Класікі.....	10
Турчыноўскі.....	11
Хірон.....	12
Александрыя.....	13
Гільгамэш.....	14
Скарпіён.....	15
Саламея.....	16
Наўзікая.....	17
Дзева.....	18
Кіеў – традыцыя.....	19
Лагафагі.....	20
Лестрыгоны.....	21
Чатыр-Даг.....	22
I.....	22
II.....	23
Партэніт.....	24
Кіеў напрудвесні ўвечары.....	25
На вярхоўях Качы.....	26

Самавызначэнне.....	27
Чарнігаў.....	28
Таямнічы востраў.....	29
Poor Yorick!.....	30
Semper legenda.....	31
Гарленка.....	32
Κοσμος.....	33
Сон Святаслава.....	34
Superstitio.....	35
*** (Пражыўшы дзён чадлівых чараду...).....	36
Вадалей.....	37
Καπνος της πατριδης.....	38
*** (Учора йшчэ я голас чуў цвярозы...).....	39
Рэзігнацыя.....	40
Пад Новы год.....	41
Варажба.....	42
Домбі й сын.....	43
Легенда аднае сядзібы.....	44
I.....	44
II.....	45
28 жніўня 1914.....	46
У траўні.....	47
Вергілій.....	48
Чарнышэўскі.....	49
Прысвячэнне.....	50
Элегія.....	51
Стэпавыя дарогі.....	52

Тэлемах у Спарце	53
I	53
II	54
Суніцы	55
Гулівер.....	56
У гасцях у паэта	57
Херсон.....	58
I	58
II	59
Дзверы ў сцяне	60
Incognito	61
*** (То быў дзесяцігодні шчасны сон!..)	62
Водпаведзь	63
*** (Тут Цёплы Аляксей яшчэ зіхціць...)	64
З александрыйскіх вершаў	65
Lucrosa	65
У стэпе.....	66
У альбом	67
*** (З пяці нямудрых дзіў...)	68
*** (Ідзеш у снах маіх ты...)	69
Неўміручасць	70
Авідзій	71
Элій Ламія.....	72
Арыстарх	73
Арганаўты	74
*** (О, жнівеньскія дні мае, глухія ночы!..)	75
Звозка збожжа	76

Наводдаль.....	77
*** (Я не складаў табе ні вершаў, ні паэм...)	78
Вечар.....	79

Зэраў, М.

З-97 Выбраная паэзія / Мікола Зэраў; пер. з украінскай Алега Мінкіна. — Мінск : Выдавец Зміцер Колас, 2019. — 88 с. (Паэты планеты).

ISBN 978-985-23-0029-2.

Мікола Зэраў (1890–1937) – украінскі перакладчык, літаратуразнаўца, паэт. Пры жыцці яго небеспадстаўна называлі «кніжным паэтам» – відавочна, праз схільнасць да ясных, класічных формаў, да «кніжных» сюжэтаў, да пластычных вобразаў, маляўнічых апісанняў. Стаўшы адной са шматлікіх ахвяр сталінскіх катаў, Мікола Зэраў трывала ўвайшоў у лік самых вядомых паэтаў украінскага «расстралянага Адраджэння».

Адрасуецца шырокаму колу чытачоў.

УДК 821.161.2-1

ББК 84(4Укр)-5